

H.I. ESHANKULOV

PHP TEXNOLOGIYASI YORDAMIDA WEB DASTURLASH

USLUBIY QO'LLANMA

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIJ VA O'RTA MAXSUS TA'LIM VAZIRLIGI
BUXORO DAVLAT UNIVERSITETI**

H.I. ESHANKULOV

**PHP TEXNOLOGIYASI YORDAMIDA
WEB DASTURLASH**

USLUBIY QO'LLANMA

**“Durdona” nashriyoti
Buxoro – 2022**

PHP texnologiyasi yordamida web dasturlash. *Uslubiy qo'llanma.*

Muallif:

H.I.Eshankulov - Buxoro davlat universiteti, «Amaliy matematika va dasturlash texnologiyalari» kafedrasida dotsent

Taqrizchilar:

N.S. Sayidova – Buxoro davlat universiteti, «Axborot texnologiyalari» kafedrasida dotsent

Z.R.Murodova - Buxoro muhandislik texnologiyalari instituti, «Axborot kommunikatsion texnologiyalari» kafedrasida dotsent

Ushbu uslubiy qo'llanma PHP ning kuchi va moslashuvchanligini namoyish etadi va dasturchilar uchun foydali maslahatlar beradi. Ushbu kitob sizga PHPda kengaytiriladigan, yuqori umumiy infratuzilmani qanday yaratishni ko'rsatib beradi, qayta foydalanish mumkin bo'lgan instrumentlar to'plami haqida batafsil ma'lumot beradi va ko'plab amaliy misollarni taqdim etadi.

Uslubiy qo'llanma ob'ektga yo'naltirilgan yondashuv tushunchalarini va ularni PHP da amalga oshirishni o'z ichiga oladi, loyihalarni boshqarish metodologiyalarini tavsiflaydi va boshqa ko'plab masalalarni muhokama qiladi. Bu ma'lumotlarning barehasi sizga qisqa vaqt ichida sifatli dasturiy ta'minotni ishlab chiqishni o'rganish imkonini beradi.

Uslubiy qo'llanma Buxoro davlat universiteti o'quv-metodik kengashining 2022-yil 29-apreldagi 9-sonli yig'ilishi qarori bilan nashrga tavsiya etilgan.

1-MAVZU: PHP TEXNOLOGIYASINING TARIXI

Tasavvur etaylik siz tayyor, o'zgarmas WEB –sahifalar bosqichini ortga qoldirdingiz va endi sizdan HTML shakillar ustida ishlash talab etiladi, yoki siz shunday web sahifa yaratmoqchisizki u siz kiritgan axborotni bevosita ma'lumotlar bazasiga murojat etgan holda ustiga ishlasin. Balki siz elektron magazinni dasturlashtirib qo'ymoqchisiz, xaridorlar va web sahifaga kirganlarning fikrini bilish va turli xildagi tashrif buyuruvchilarni hisoblashni dasturlashtirmoqchisiz –PHP tili sizga shu va shunga o'xshash boshqa ko'pgina ishlarni amalga oshirishga yordamlashadi.

Savol tug'iladi. Nega aynan PHP, GGI (Common Gateway Interface)–umumiy shlyuz interfeysi, HTTP-dasturlarni ifodalovchi standart orqali ishlovchi boshqa ko'pgina dasturlar Perl,C/C++,Apple Script va boshqa dasturlash tillarida yozish mumkin.Server foydalanuvchi so'rovlarini GGI –dasturga yonaltiradi,u esa ma'lumotni ishlab o'z ishi natijasini foydalanuvchi ekraniga qaytaradi.Natijada foydalanuvchi turli omillar ta'sirida o'zgarishi mumkin bo'lgan informatsiyaga ega bo'ladi.Dasturlovchilar doimo turli muhitdagi mehnat sharoitlariga optimal (eng samarali) javab berish to'g'ri keluvchi dasturlash tillarini yaratishga harakat qilganlar.Bu kitobni o'zlashtirish jarayonida nega PHP yaratuvchisi,mashhur dasturchi Rosmus Lerdorf server tomonida bajariluvchi dasturlash tilini ishlab chiqqanini tushunasiz.

Perl dasturlash tiliga kelsak bu yaxshi,kuchli til ammo sahifaning so'rovida dasturga murojat etilganida tizim xatoliklari juda katta, ayniqsa Windowsda.Shu sababli 1994 yil butunlay yangi PHP (Personal Home Page-shaxsiy uy saxifasi) nomini olgan yangi til paydo bo'ldi.

Dasturlash tilining o'zi bir kunda Rosmus Lerdorfning ish uchrashuvlari oraliqida yozilgan edi.boshida bu oddiygina GGI-qobiq edi.Perl tilida yozilgan bo'lib muayyan, aniq maqsadlarda ishlatilgan.

Vaqt o'tishi bilan foydalanish jarayonida ma'lum bo'ldiki u kichik ishlab chiqarish hajmiga ega ekan.Muallif uning xatolarini tuzatib,qaytadan yozishga to'g'ri keladi. Rezyume joylashgan tarmoq tugimiga katta bandlik bo'lgani bois, bir qancha sezilarli yo'qotishlarning oldini olish maqsadida u qobiqni C tilida qayta

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Php.ru. Справочник языка. Режим доступа <http://php.ru/manual/> свободный. Яз. русский (дата обращения 15.10.2016).
2. W3schools.com. PHP 5 Tutorial. Режим доступа <http://www.w3schools.com/php/default.asp> свободный. Яз. английский (дата обращения 12.10.2016).
3. Welling L., Thomson L. PHP and MySQL Web Development (5th Edition). Addison-Wesley Professional, 2016 – 1008 p.
4. Дронов В. PHP, MySQL, HTML5 и CSS 3. Разработка современных динамических Web-сайтов. СПб.: БХВ – Петербург, 2016 - 688 с.
5. Зандстра М. PHP. Объекты, шаблоны и методики программирования. – М.: Вильямс, 2015. – 576 с.
6. Колисниченко Д. PHP и MySQL. Разработка веб-приложений. СПб.: БХВ – Петербург, 2015 - 592 с.
7. Никсон Р. Создаем динамические веб-сайты с помощью PHP, MySQL и JavaScript. Спб.: ПИТЕР, 2015. – 688 с.
8. Пауэрс Д. PHP. Создание динамических страниц. М.: Рид Групп, 2012 – 640 с.
9. Руководство по PHP. Режим доступа <http://php.net/manual/ru/> свободный. Яз. русский (дата обращения 12.10.2016).
10. Склад Д., Трахтенберг А. PHP. Рецепты программирования. СПб.: БХВ – Петербург, 2015 - 784 с.

MUNDARIJA

1-Mavzu: PHP texnologiyasining tarixi	3
2-Mavzu: PHPning ustunlik va kamchiliklari	5
3-Mavzu: Asosiy imlo	7
4-Mavzu: Qo`llanmalarning ajratilishi	9
5-Mavzu: O`zgaruvchilarning nomlari	13
6-Mavzu: O`zgaruvchilarning shakl tugmalariga mos qiymatlarni uzatish	14
7-Mavzu: O`zgaruvchilar turini aniqlash	20
8-Mavzu: Ma`lumotlarni boshqarish tuzilmalari	21
9-Mavzu: Tanlash operatori	24
10-Mavzu: Boshqaruv tuzilmalari uchun alternativ imlo	31
11-Mavzu: For konstruktsiyasi	39
12-Mavzu: O`tish operatorlari	46
13-Mavzu: Sinflar va obyektlar	64
14-Mavzu: Massivlar bilan ishlash funksiyalari	71
15-Mavzu: Funksiyalarning birlashishi	84
16-Mavzu: Massivdan elementlarni siqib chiqarish	93
17-Mavzu: Xatni qo`shimcha sarlavhalardan foydalangan holda uzatish	98
Foydalanilgan adabiyotlar	102

H.J. ESHANKULOV

PHP TEKNOLOGIYASI YORDAMIDA WEB DASTURLASH

USLUBIY QO'LLANMA

Muharrir: A. Qalandarov
Texnik muharrir: G. Samiyeva
Musahhih: Sh. Qahhorov
Sahifalovchi: M. Bafoyeva

Nashriyot litsenziyasi AI № 178. 08.12.2010. Original-
maketdan bosishga ruxsat etildi: 17.05.2022. Bichimi 60x84.
Kegli 16 shponli. «Times New Roman» garn. Ofset bosma
usulida bosildi. Ofset bosma qog'oz. Bosma tobog'i 6,5. Adadi
100. Buyurtma №196.

“Sadriddin Salim Buxoriy” MCHJ
“Durdona” nashriyoti: Buxoro shahri Muhammad Iqbol ko'chasi, 11-uy.
Bahosi kelishilgan narxda.

“Sadriddin Salim Buxoriy” MCHJ bosmaxonasida chop etildi.
Buxoro shahri Muhammad Iqbol ko'chasi, 11-uy. Tel.: 0(365) 221-26-45